

HRY XXVI. OLYMPIÁDY ATLANTA 1996

- KRAJINA: USA
- TERMÍN: 19. 7. – 4. 8. 1996
- ÚČASŤ: 10 320 športovcov (6797 mužov, 3523 žien) a 197 NOV, súťažili v 271 disciplínach 26 športov.
- ÚČASŤ ZO SLOVENSKA: 71 športovcov (58 + 13). Michal Martikán (vodný slalom) prvý v C1, Slavomír Kňazovický (rýchlostná kanoistika) druhý v C1 na 500 m, Jozef Gönci (športová strelba), tretí v ľubovoľnej malokalibrovke 60, piaty v ľubovoľnej malokalibrovke 3x40, Jozef Lohyňa (zápasenie) štvrtý vo voľnom štýle do 90 kg, Gabriela Brošková (vodný slalom) piata v K1, Vladimír Slamka (športová strelba) šiesty v trape.
- NAJÚSPEŠNEJŠIE KRAJINY (podľa zisku medailí): 1. USA 44-32-25, 2. Rusko 26-21-16, 3. Nemecko 20-18-27, 4. Čína 16-22-12, 5. Francúzsko 15-7-15, ... 43. SLOVENSKO 1-1-1.
- NAJÚSPEŠNEJŠÍ PODĽA MEDAILÍ: Amy Van Dykenová (USA, plávanie) 4-0-0, Michelle Smithová (Írsko, plávanie) 3-0-1, Alexander Popov (Rus., plávanie) 2-2-0, Gary Hall (USA, plávanie) 2-2-0, Alexej Nemov (Rus., športová gymnastika) 2-1-3, Denis Pankratov (Rus., plávanie) 2-1-0, Lilia Podkopaevová (Ukr., športová gymnastika) 2-1-0.

kových a neraz gigantických športoviskách. Napríklad mamutia hala Georgia Dome pre 68 000 divákov bola

V roku 1996 sa konali tzv. Hry storočnice, teda Hry XXVI. olympiády, nasledujúce sto rokov po premiérových v Aténach 1896. Napriek tomu, že celý svet priznával gréckej metropole „sväté právo“ organizovať Zlatú olympiádu, členovia MOV v hlasovaní v Tokiu v roku 1990 pomerom hlasov 51:35 uprednostnili americkú Atlantú. Azda nikdy nevzbudil výber nejakého dejiska OH či ZOH takú všeobecnú negatívnu reakciu, ako v tomto prípade.

Hry v Atlante boli takisto ako OH 1984 v Los Angeles financované výhradne súkromným kapitálom. Odohrávali sa na špič-

počas OH rozdelená na dve samostatné časti, ale aj tak v nej športová gymnastika v jednej a basketbal v druhej časti dosiahli rekordnú návštevnosť. V Atlante sa predalo dovedna 8 610 984 vstupeniek, čo bolo veľmi výrazné prekonanie dovtedajšieho maxima (5 798 000 vstupeniek) z takisto amerického Los Angeles 1984.

Komerčne sa OH 1996 skončili veľkým úspechom. Celkové príjmy z predaja vysielacích práv zo zmlúv, uzatváraných Medzinárodným olympijským výborom, sa za štyri roky zase zvýšili zhruba o polovicu – na astronomických 935 miliónov dolárov. Marketingový predaj tejto olympiády priniesol tiež rekordné sumy. Pravda však je aj to, že olympijské mesto pripomínalo jednu veľkú tržnicu. Ale návštevníci z USA a z celého sveta sa v honbe nielen za vstupenkami, ale aj za olympijskými suvenírmi mohli „potrhať“.

OH v Atlante boli obrovskou šou. Odštartoval ju veľkolepý otvárací ceremoniál, ktorý bol vygradovaný senzačným výberom osobností na zapálenie olympijského ohňa. Obrázky azda najslávnejšieho športovca 20. storočia, boxerského olympijského šampióna z Ríma 1960 a potom najväčšej hviezdy profiringu Muhammada Aliho (a fotografii), trpiaceho Parkinsonovou chorobou, ako trasúcou sa rukou drží olympijskú faklu a zapaluje oheň, donekonečna oblietali celý svet.

Organizácia v Atlante však často nebola na patričnej úrovni. Neraz tam vôbec nezvládali dopravné problémy a šokovalo aj opakované zlyhávanie informačného systému. Hostom z celého sveta sa nepáčil ani americký šovinizmus a prehnaný nacionalizmus. Prezident MOV Samaranch na záverečnom ceremoniáli namiesto svojho dovtedy obligátneho hodnotenia „najlepšie hry v histórii“ použil prívlastok „najvýnimočnejšie“. Hry negatívne poznačil aj výbuch bomby počas rockového koncertu v Olympijskom storočnicovom parku skoro ráno 27. júla – zhodou okolností na začiatku dňa, keď sa „narodilo“ historické prvé olympijské zlato pre Slovenskú republiku. Teroristický čin, ktorého pôvodcu odhalili a uväznili až po rokoch, si vyžiadal dve obete (tureckého kameramana Meliha Uzunyola a americkej turistky Alice Hawthorneovej) a 111 zranených.

Rozmer atlantských Hier výrazne prevýšil barcelonský. Počet účastníkov prvý raz prekročil číslo desaťtisíc (10 320) a počet výprav národných olympijských výborov razom narástol o štvrtstovku (na 197). Do olympijského programu pribudol softbal, plus v rámci existujúcich odvetví plážový volejbal, horská cyklistika a ženský futbal. Počet disciplín sa najmä v dôsledku týchto zmien zvýšil na 271. Už po OH 1992 prezident MOV Juan Antonio Samaranch prvý raz vyhlásil, že rozmer olympijských hier dosiahol svoje hranice a že „loď je plná“. Po Atlante nadobudli jeho varovania akútny charakter.

V domácom prostredí jasne dominovali Američania, aj keď celkove získali menej medailí ako v Barcelone. Vyťažili z toho, že športová sila Ruska sa len čiastočne mohla vyrovnáť niekdajšej sile ZSSR či SNŠ, v minulosti umocnenej plejádou vynikajúcich jednotlivcov hlavne z Ukrajiny a Bieloruska. Z americkej výpravy vzišla aj medailovo najúspešnejšia účastníčka Hier 1996. Plavkyňa Amy Van Dykenová získala štyri zlaté kovy, z toho dva štafetové. Svoje účinkovanie „spestrila“ aj astmatickým záchvatom po doplávaní krauliarskej stovky. Najviac medailí – šesť (2 – 1 – 3) však v Atlante získal ruský gymnasta Alexej Nemov.

Individuálne vyhrala Van Dykenová na 50 m voľným spôsobom i 100 m motýlik, ale v bazéne aj tak nebola najväčšou ženskou hviezdou. Zatiaľ ju Írka Michelle DeBruinová-Smithová, ktorá senzačne triumfovala na 400 m voľným spôsobom, 200 i 400 m polohové preteky a bola tretia na 200 m motýlik. Raketový vzostup dovtedy viacmenej priemernej plavkyne vzbudil rozsiahle, v médiách pretriasané podozrenia z jej dopingu. To sa však v Atlante nepotvrdilo. Pozitívny dopingový nález, ktorý ukončil jej kariéru, mala Írka až neskôr.

Najväčším hrdinom Hier 1996 však bol americký atlét Michael Johnson. Bežecký „profesor“ v zlatých tretrách dominoval výnimočným spôsobom v behoch na 200 a 400 m. Túto kombináciu tratí vyhral ako prvý muž na OH vôbec. Hoci na štvorstovke roky ťahal výnimočnú sériu víťazstiev, jedinečný a dodnes platný svetový rekord 19,32 s utvoril na dvojstovke. Rovnaké double na tratiach 200 a 400 m, ale bez rekordu, dosiahla aj Francúzka Marié-José Pérecová. Medzi at-létkami sa so zlatým „dvojbojom“ pridala sa aj Ruska Svetlana Masterkovová v behoch na 800 a 1500 m.

Ďalší fenomenálny americký atlét Carl Lewis (na snímke) vyhral štvrtý raz v jednom slede v skoku do diaľky, čím vyrovnal historický rekord svojho krajana Ala Oertera, štvornásobného šampióna v hode diskom (1956 – 68). Tridsaťpäťročný Lewis tým na svojej štvrtej olympiáde získal už deviatu zlatú medailu! Okrem neho obhájili individuálny titul z Barcelony v atletike len Čech Jan Železný v hode oštepom a Američanka Gail Deversová v behu na 100 m.

S celkovou medailovou zbierkou 9 – 1 – 0 sa Carl Lewis dostal na štvrté miesto historického rebríčka úspešnosti olympionikov za sovietsku športovú gymnastku Larisu Latyninovú (9 – 5 – 4), fínskeho atléta Paava Nurmiho (9 – 3 – 0) a amerického plavca Marka Spitzu (9 – 1 – 1). Americké médiá i verejnosť vyvíjali obrovský tlak, aby dostal šancu štartu aj v štafete na 4x100 m, kde by mohol získať ako prvý aj desiate zlato. Lewis sa do štafety nekvalifikoval a ani všeobecné orodovanie v jeho prospech nepomohlo, aby ho postavili. Američania však napokon jasne podľahli Kanadčanom. Ich finišmanom bol Donovan Bailey, ktorý predtým vyhral stovku vo svetovom rekorde 9,84 s.

V plávaní sa znovu blysol Rus Alexander Popov. Pokoril veľkohubého domáceho matadora Garyho Halla a obhájil víťazstvá na 50 i 100 m voľným spôsobom. Podobné double získali v bazéne aj Novozélandčan Danyon Loader na 200 a 400 m voľným spôsobom, Rus Denis Pankratov na 100 a 200 m motýlik a okrem už spomínaných multimedailistiek Van Dykenovej a Smithovej aj Juhoafričanka Penny Heynsová na 100 a 200 m prsia. V skokoch do vody obe ženské disciplíny vyhrala Číňanka Ming-xia Fu.

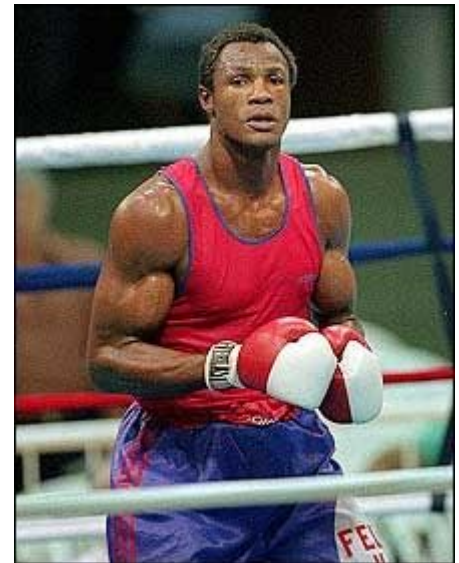

S úžasnou plaveckou kariérou sa v Atlante rozlúčila Maďarka Krisztina Egerszegiová. Už tretí raz za sebou triumfovala na 200 m znak, čím sa po 32 rokoch vyrovnala austrálskej trojnásobnej šampiónke na krauliarskej stovke Dawn Fraserovej. Rovnaký kúsok sa podaril ako prvému v histórii vzpierania Turkovi Naimovi Süleymanogluovi (na fotografii), hoci zlato v kategórii do 64 kg získal napriek svetovému re-

kordu tentoraz len tesne. Austrálčan Kieren Perkins zase obhájil zlato na krauliarskej tisícpäťstovke. Kubánsky boxer Felix Savon (na snímke vpravo) zopakoval svoj barcelonský triumf v kategórii do 91 kg, ku ktorému pridal ešte tretí v Sydney 2000 (ako tretí boxer histórie). Naopak, šesťnásobný šampión z Barcelony, bieloruský gymnasta Vitalij Ščerbo, zažíval po zlatej dobe tentoraz bronzovú – štyrikrát skončil na treťom mieste...

Mimoriadnej pozornosti sa tešila v Atlante súťaž športových gymnastiek. Vo vybičovanej atmosfére sa súboj o titul v zápolení družstiev medzi tímami USA a favorizovaného Rumunska skončil v prospech domácich. Ich hrdinkou sa stala Kerri Strugová, ktorá absolvovala druhý skok v preskoku napriek zraneniu členka, čím rozhodujúcim spôsobom pomohla družstvu.

V centre záujmu bol aj turnaj mužskom basketbale, v ktorom znovu suverénne dominoval americký Dream Team s profesionálnymi hviezdami NBA. V cyklistike sa profesionáli predstavili pod piatimi kruhmi prvý raz

a najlepší cyklista sveta Španiel Miguel Indurain (na snímke) triumfoval v časovke. Svoju jednoznačnú dominanciu v gréckorímskom zápasení potvrdil v kategórii do 130 kg Rus Alexander Karelin. Chlap, ktorý deväť rokov na žinenke neprehral, dosiahol tretí olympijský triumf v sérii.

Rakúsky jachtár Hubert Raudaschl sa stal novým absolútnym rekordérom v počte olympijských účastí. Svoju kariéru pod piatimi kruhmi začal v Tokiu 1964 a po 32

rokoch si pripísal v nepretržitom slede už deviatu účasť! Nemecká kajakárka Birgit Fischerová síce štartovala v Atlante na OH štvrtý raz a tradične získala zlatú medailu (celkove už svoju piatu - tentoraz v štvor-kajaku) a pridala aj striebro (v dvojkajaku).

Do histórie sa v súvislosti s OH v Atlante zapísal prvý samostatný štart výpravy Slovenskej republiky, ktorú reprezentovalo 71 športovcov. Žiaľ, na OH 1996 sa neprebojoval ani jeden náš tím v kolektívnych športoch. Na porovnanie dvoch krajín, 74 rokov tvoriacich jednu, uvádzame, že Česko vy-slalo 115 športovcov.

Rozdelenie akoby na olympiádach pomohlo obom. Česko získalo v Atlante 11 medailí (4 – 3 – 4), čo bolo oveľa viac, ako v predošlých 24 rokoch s výnimkou Moskvy 1980 získaval spoločný štát. Slovensko si vybojovalo pri premiére tri kovy (1 – 1 – 1). Pri štartoch vo farbách dvoch nových krajín sa Čechom a Slovákovi v Atlante dokonca dvakrát podarilo to, čo predtým v spoločných výpravách ani raz. V rýchlostnej kanoistike získali zlato, resp. striebro, vo vodnom slalome si medaily rozdelili naopak. Niečo podobné sa v časech ČSR podarilo len dvojici Čechov na OH 1932 v Los Angeles, kde vo vzpieraní v kategórii nad 82,5 kg vyhral Jaroslav Skobla pred Václavom Pšeničkom.

Vzhľadom na premiérovú účasť výpravy samostatnej Slovenskej republiky na OH hodno pripomenúť historické dátumy. Prvý neoficiálny bod Slovenska na Hrách olympiády V minulosti prvé dve miesta v jednej súťaži obsadili športovci ČSR zásluhou dvojice získal 20. júla 1996 vďaka šiestemu miestu v trape strelec Vladimír Slamka. Aj o vôbec prvú medailu sa 25. júla postaral strelec – Košičan Jozef Gönci. Na strelnici vo Wolf Creeku mu síce nevyšiel úvodný štart v streľbe zo vzduchovej pušky, v ktorej patril k favoritom, ale nečakane uspel v ľubovoľnej malokalibrovke 60. Skončil tretí. A na záver v ľubovoľnej malokalibrovke na 3x40 rán, ktorá je nielen „kráľovskou“, ale aj jeho obľúbenou disciplínou, obsadil piate miesto. Zaradil sa tým do absolútnej svetovej špičky, čo potvrdil v ďalších rokoch ešte neraz.

Na historické prvé zlato pre slovenské farby sme čakali do soboty 27. júla. V Ocoee, mestečku 208 km vzdialenom od Atlanty, dokonca aj v inom štáte (v Tennessee, zatiaľ čo Atlanta je hlavným mestom Georgie), sa oň postaral iba sedemnásťročný vodný slalomár z Liptovského Mikuláša Michal Martikán (na fotografii na najvyššom stupni v spoločnosti strieborného Čecha Lukáša Pollerta). Gymnazista, ktorý sa rok predtým v Nottinghamu stal najmladším medailistom z MS v histórii tohto športu, bol v Atlante stal najmladším víťazom individuálnej disciplíny na celých hrách! Na dravej vode rieky Ocoee vyhral už aprílovú generálku v rámci Svetového pohára, bol teda v okruhu najväčších favoritov. Pred pretekmi spal dobre a dlho - na rozdiel od svojho otca a trénera Jozefa Martikána, ktorý bol nervózny aj zaňho. Ale po prvej jazde bol až

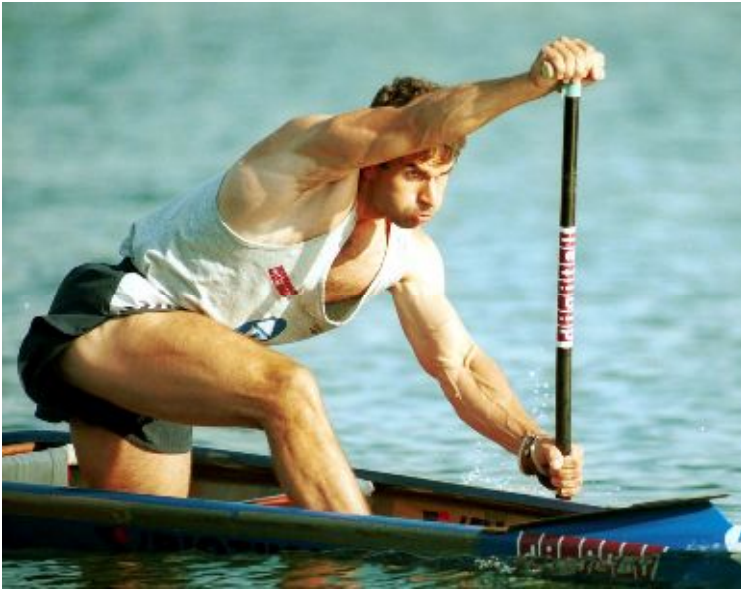

šiesty, keď na obhajcu zlata z Barcelony Čecha Lukáša Pollerta strácal takmer desať sekúnd. Šomral, nebol so sebou vôbec spokojný, otcovi utrúsil čosi o viacerých chybách, ktorých sa dopustil. Na druhú jazdu (z nej je veľká fotografia) sa však Martikán skoncentroval fantasticky. Brilantne, majstrovsky a bez zaváhania prechádzal lesom bránok (ako jediný mal v oboch kolách čistú jazdu!), v hladkých úsekoch zase pádloval ako o život. Napokon o štrnásť stotín Pollerta predstihol! Odvtedy sa Martikán stal ozajstnou vodáckou stálicou. Až doteraz sa z každej vrcholnej svetovej súťaže vrátil s medailou v kategórii C1.

Do kompletnej medailovej zbierky nám po Martikánovom víťazstve chýbalo ešte striebro. Dočkali sme sa ho celkom na záver olympiády - 4. augusta. V posledný deň prežila slovenská výprava v súťaži singlkanoistov na 500 m na jazere Lanier veľkú drámu so šťastným rozuzlením. Slavomír Kňazovický (na fotografii na **d**alšej strane), ktorému v predošlých rokoch individuálna medaila na OH aj na MS vždy utiekla o kústik, začal finále bleskurýchlým odpichom a do 300 metrov viedol. Potom však začal „tvrdnúť“ a pred ním sa dostal Čech Martin Doktor, ktorý už mal zlato z dvojnásobnej trate. Zopár metrov pred cieľom bol pred Slávom aj Maďar Pulai. Rodák z Piešťan, žijúci v Novom Meste nad Váhom, však vložil do finišu úplne všetko. Pri poslednom zábere, ktorým vrhol loď do cieľa, odtrhol priečku, do ktorej sa celý čas pri pádlovaní zapieral - a vypadol z lode! V jazde, v ktorej on i víťazný Doktor prekonalí dovtedy najlepší svetový výkon všetkých čias, prišiel o všetky sily. Obrovskú únavu z neho bolo cítiť ešte po niekoľkých minútach. Ale muž, ktorý v januári 1995 utrpel veľmi vážnu trieštivú zlomeninu pravej kľúčnej kosti, získal olympijské striebro!

Ďalší veľmi emotívny zážitok ponúkol v Atlante ostrieľaný olympionik Jozef Lohyňa. Bronzový voľhoštyliarsky medailista ešte zo Soulu 1988 bol na otváracom ceremoniáli vlajkonosičom slovenskej výpravy. V zápasníckej hale Georgia World Congress Center na staré kolena bil ako zmlada. Na žinenke jeho postup v kategórii do 90 kg zastavil až Rus

Chadarcev, a tak sa Jozef lúčil s Atlantou súbojom o bronz s Gruzíncom Eldarom Kurtanidzem. Súper bol lepší. Lohyňa prehral - a potom to prišlo. Vyzul sa, do prostriedku žienky zanesol svoje zápasnícke topánky a uterák, prikryl ich bielou vreckovkou a zamával preplneným tribúnam. Keď hlásateľ vysvetlil, že exmajster sveta sa práve rozlúčil so svojou kariérou, diváci - a pri odchode zo žienky aj mnohí súper a tréneri - mu pripravili obrovské ovácie. Muž, ktorý do Ameriky chodieval často trénovať a bol dobrým priateľom krátko pred OH tragicky zosnulého Davea Schult-

za, mal rozlúčku ako naozaj veľká zápasnícka legenda. Kto mohol vtedy vedieť, že sa ešte raz nechá prehovoriť a že sa s re-reprezentačnou kariérou definitívne rozlúči až dva roky neskôr bronzovou medailou na eu-rópskom šampionáte v Bratislave...?

Prijemne vo vodnoslalomárskom areáli v Ocoee prekvapila kajakárka Gabriela Brošková, ktorá konečne ovládla svoje nervy. Mesiac po autohavárii, pri ktorej utrpela trznú ranu na hlave a len zopár dní po tom, čo na olympijskej trati rozbila o kameň svoju loď, skončila piata. Žiaľ, svoje nervy na rozdiel od nej neovládla plavkyňa Martina Moravcová. V Barcelone 1992 bola ako 15-ročná najmladšou členkou celej čs. výpravy, ale v Atlante už patrila do svetovej špičky. Mala dokonca medailové ambície. Žiaľ, v troch disciplínach jej o stotinky ušiel postup do finále. Najviac ju to škrelo na jej hlavnej trati – krauliarskej dvojstovke. V rozplavbách skončila deviata, len desať stotín od postupového miesta. Ani víťazstvo v B-finále nemohlo vyvážiť jej obrovské sklamanie. Multimeditailistka z vrcholných súťaží ho však dokonale odčinila v Sydney 2000.

LUBOMÍR SOUČEK